

Tonåringar som mist en förälder i cancer. Erfarenheter, undvikbara trauman och hälsa på lång sikt

Bakgrund

Varje år i Sverige mister cirka 3500 barn (<18 år) en förälder och cirka 40% av dessa dödsfall beror på cancer. Att förlora en förälder är bland det svåraste ett barn kan vara med om. Även om de flesta med tiden kommer att återhämta sig finns det en grupp som riskerar ökad sjuklighet och dödlighet. Om och hur tonårsbarnen påverkas av sjukvårdsrelaterade och familjerelaterade faktorer under tiden som sjukdomen blir allt allvarigare, är otillräckligt studerat trots att kunskapen behövs för att vägleda sjukvårdens insatser.

Syfte

Projektets syfte är att nå en ökad kunskap och förståelse för erfarenheter och möjliga riskfaktorer för psykisk och fysisk ohälsa, på sikt, bland tonåringar som mist en förälder i cancer. Vi har särskilt intresserat oss för riskfaktorer vid sidan om själva förlusten och som skulle kunna påverkas av sjukvårdens professionella; faktorer relaterade till sjukvården (sjukdom, sjukvård, information/kommunikation) och familjen (sammanhållning, kommunikation).

Resultat

Forskningsprojektet har hittills legat till grund för nio arbeten varav fyra ingår i en avhandling. Dessa visar att självskadebeteende är dubbelt så vanlig bland ungdomar som mist en förälder i cancer. Dålig familjesammanhållning åren före och efter förlusten är viktiga riskfaktorer för självskadebeteende. En femtedel av ungdomarna uppgav att de inte hade litat på att föräldern fått god sjukvård sin sista vecka i livet. Information om sjukdom, behandling och dödsfall av en läkare före dödsfallet ökade tilliten till förälderns sjukvård. I princip alla ungdomar ansåg att tonåringar ska få veta när förälderns död är nära förestående (en fråga om timmar eller dagar, inte veckor) men många hade inte fått detta besked och sjukvårdens professionella var sällan med vid informationstillfällena.

Fortfarande 6-9 år efter förlusten rapporterade nästan hälften av deltagarna att de inte, eller endast till viss del, har bearbetat sin sorg. Risker var störst hos dem som inte kom igång att sörja (inte hittade ett okey sätt att sörja på, hade skrämmande starka reaktioner samt kände stor oro för sin friska förälders hälsa) direkt efteråt och under det första halvåret efter förlusten. Obearbetad sorg var förknippat med sömnproblem och känslomässig bedövning.

God familjesammanhållning har i nästan alla analyser framstått som den viktigaste skyddsfaktorn. Ett avhandlingsarbete inriktat på familjesammanhållning pågår vid Lunds universitet.

Projektmedarbetare

Fil. Mag. Dröfn Birgisdóttir, Lunds universitet

Dr. Tove Bylund Grenklo, Högskolan i Gävle och Karolinska institutet

Prof. Carl Johan Fürst, Lunds universitet

Doc. Jimmie Kristensson, Lunds universitet

Prof. Ulrika Kreicbergs, Ersta Sköndal Bräcke högskola

Fil. Mag. Tommy Nyberg, Cambridge University och Karolinska institutet

Fil. Mag. Viktor Skokic, Sahlgrenska akademien

Prof. Gunnar Steineck, Sahlgrenska akademien och Karolinska institutet

Prof. Unnur A Valdimarsdóttir, Islands universitet och Karolinska institutet